

УДК 338.2 : 339.13

О. Капрва

Науковий керівник: Н. Гарматій, канд. екон. наук., доцент

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна

ДИНАМІКА ЗМІН РІВНЯ СПОЖИВЧОГО КОШИКУ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

О. Kaprva

Scientific supervisor: N. Harmatiy Ph.D, Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

DYNAMICS OF CHANGES IN THE LEVEL OF THE CONSUMER BASKET IN UKRAINE AND POLAND

Розвиток національної економіки знаходиться під екзогенними впливами та ризиками і в тому числі від загрози російських загарбників, актуальними питаннями є рівень споживчих цін і рівень та споживчих можливостей населення України. Тому ми вважаємо актуальними питаннями розглянути та порівняти споживчий кошик в Україні та у розвинутих країнах Європи.

У споживчому кошику України значна частина доходів (понад 65%) витрачають на продукти харчування, і решта на комунальні послуги, а про деякі непродовольчі товари та послуги взагалі не згадуються. Вважається, що пенсіонерам не потрібний ні телефон, ні плавки з купальниками, школярі можуть обійтись з двома підручниками на рік, та без канцелярії, а студенти взагалі можуть обходитись без підручників. А про платну медицину та вищу освіту взагалі не йдеться, бо за Конституцією України вони мають бути безкоштовними. При цьому зміст споживчого кошику був ще затверджений 14.04.2000 р. і жодного разу не змінювався. Хоча, згідно з Законом України «Про прожитковий мінімум», він має переглядатися раз в 5 років і то ще частіше, так як набір продуктових, та непродовольчих товарів, різних послуг дуже швидко міняється, тому що всі набори характеризуються різним темпом зростання цін. Як наслідок, склад споживчого кошику не задовольняє мінімальні потреби людини, і може спостерігатися погіршення стану здоров'я споживача. А особливо зміни потребують по воєнний час, коли через вторгнення ворога трапився значний стрибок цін (2022р). Коли ціни на споживчий кошик зріс на 25%. Станом на кінець жовтня лідерами за зростанням цін харчових продуктів, є яйця (+22,7%), фрукти (+9,8%), безалкогольні напої та цукор (+3,6%), а також риба та м'ясо (+3,4% та +3,1%). При цьому на 10,4% подешевшали овочі. Але на кінець 2022р. цінового полегшення чекати не варто, тому що зростання становитиме точно не менше 30%. Систематизовані нами дані представимо у таблиці 1.[1]

Пороте споживчий кошик в інших країнах передбачено більше найменувань, наприклад: британців - надається десь 700 на послуги та товари, одними з яких є підключення до інтернету, можливість покупок mp-3-плеєра, гітар, покупка квитків у театр, ще можливість використання послуг садівника. Німці - споживчий кошик складається відповідно до їх смаків та вподобань, але загальними є право на фотоапарат та відеокамеру, сканер та принтер, а також тонометр. Французи - входять 500 найменувань, які залежать рівня життя населення (кожного року змінюється) туди входять: послуги перукаря, косметичні засоби та харчі для котів та собак, навіть витрати

на орендовану машину. Американці- споживчий кошик розраховується для кожного штату окремо, а громадян які мають дохід менше 1000 доларів автоматично отримують допомогу від держави. Але загальними які для всіх штатів країни входить: бензин, тютюнові та алкогольні напої, а також витрати на інтернет та зв'язок. Вважається, що раціональна структура споживання є, коли на харчі витрачається до третини доходів, непродовольчі товари (одяг, меблі) — 47 %, і решта — на послуги.

Таблиця 1. Динаміка індексу споживчих цін на товари та послуги в Україні.

Індекс споживчих цін на товари та послуги	2021 - 2022р.	
продукти харчування та безалкогольні напої	106,5%	124,4%
алкогольних напоїв і тютюнових виробів	108,4%	117,5%
одяг та взуття	101,1%	95,7%
житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива	113,6%	105,4%
побутової техніки та предметів домашнього вжитку	101,3%	112,2%
Охорона та здоров'я	102,9%	111,2%
транспорт	106%	131,2%
зв'язок	102,5%	108,5%
Відпочинок і культура	109,4%	104,4%
освіта	101,5%	103,5%
Ресторани та готелі	103,7%	109,1%

Порівнюючи мінімальну заробітну плату в Польщі, яка становить -610,8€, в той час в Україні розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб 2 481 гривні до 2 600 гривень (десь 62,9€), при тому мінімальна зарплата становить 6700 гривень (~162,02€). Попри значно вишу зарплату у Польщі, споживчий кошик буде ~8% дешевший ніж в Україні. У західних сусідів дешевшими виявились: хліб, молочні продукти, цукор, курятина, олія та ще інші товари, а також виявились яблука впововину дешевшими. Хоча дві країни знаходяться в одному кліматичному полюсі і мають схожі кліматичні умови, ціни відрізняються. Причинами можуть бути наступні: ПДВ в Україні на продукти харчування становить 20%, коли у Польщі дорівнює 5%. Хоча в Євросоюзі взагалі хочуть скасувати ПДВ. У Євросоюзі сільське господарство дотується державою на 60%, а українські аграрії не мають дотацій, хоча держава обіцяє надавати кредити. не можливо вільно продавати свою продукцію за кордоном, через те що у Євросоюзі встановили квоти. А найголовнішою причиною є загарбницька війна, яку проводить російська федерація проти української нації. Як наслідок більша частина України потерпає через обстріли, тому більшість підприємств не працює, що спричинило падіння зарплати, але попит на товари тільки зріс.

До продуктового кошика українця входять: вироби з хліба – 108 кг, крупи – 8 кг, овочі та фрукти – 115 кг, м'ясо – 38 кг, риба – 11,5 кг, цукор – 22,5 кг, сіль – 2,5 кг, чай – 0,4 кг, кава – 0,7 кг. Також входить домашня аптечка, яка стала невід'ємною частиною українців у воєнний час- це йод, зеленка, пластир, вата, термометр, джгут, бинт, заспокійливі препарати, знеболювальні препарати (парацетамол та анальгін), таблетки від серця та тиску, знеболюючі препарати та активованого вугілля.

Мінімальний споживчий кошик для українців та поляків, цікаві та систематизовані нами дані представимо у таблиці 2.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика вартості споживчого кошика в Україні та Польщі [2]

	Україна	Польща
Хліб	155 хлібин на рік , або 170г в день	107 грам в день
Крупи	~ 150 порцій на рік	2 порції якоїсь крупи в день
Фруктів, овочів	~ 700 грам на день	~ 1100 грам в день
Молочна продукція	~ 400 г. на день	кружка молока, та ~ 100г сиру
Риба	35г, або маленького карасика	~ 350г в день
М'ясо	~ 160 г в день	~ 350 г в день
Плащ зимовий/весняний	1шт. ~ 8 р.	1шт. ~ 4-6 р.
Білизна	2шт. ~ 2 р.	2шт. ~ 3-8 місяців
Гігієнічні засоби	~ 100 шт. на рік	~ 120 шт. на рік
Посуда	1-6 шт. ~ до 9 р.	1-9 шт. ~ від 3 до 20 р.
Постіль, одягло, тощо	3 шт. ~ 10 р.	3шт. ~ 6 р.
Меблі	1 на 25 р.	1 на ~ 17 р.
Газети	52 шт. на рік	150 шт. на рік
Побутова техніка	2шт. Приблизно від 9-20 р.	1шт. ~ від 1-8р.
Взуття	1 від року	1 на 2 роки
Телебачення	1 на сім'ю	~ 60€ в рік за TV та радіо
Розваги	12 раз на рік	1 раз на місяць в кіно, музей

Як видно із даних представлених у таблиці 2, добовий раціон у Польщі більш збалансований. На нашу думку в структуру споживчого кошика враховуючи потреби часу, слід додати витрати щомісячні на мобільний зв'язок та плату за інтернет, оскільки на даний момент це послуги першої необхідності.

У Польщі споживчий кошик становить 14.6% загальних витрат споживача, що зменшилось порівняно рік тому, коли коштував 14,9% тодішньої мінімальної зарплати, а також ця країна посіла 17 позицію в рейтингу серед країн, випередивши Чехію, де частка споживчого кошика становить 16,2% мінімальної зарплати, Південну Корею- 16,8% а також Словаччину- 16,7% та Угорщину- 20,2%. І порівняні з Україною, яка посіла 47 місце в рейтингу, частка споживчого кошика продуктів становить 36% від найнижчої зарплати. Звичайно військовий стан вносить свої корективи, на нашу думку рівень споживчих можливостей українців ще знизиться, тому доцільно навчатися новим професіям, новим ремеслам, для того щоб зуміти підвищити рівень свого доходу, і відповідно рівень купівельної спроможності.

Література

- Споживчий кошик. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B2>
2. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/schodo-udoskonalennya-mentodiki-viznachennya-spozhyvchogo-koshiku>